

Каленюк І. С.
Котенко Т. М.

Институт демографии и социальных исследований имени М.В. Птухи
Национальной академии наук Украины

ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ СОЦИАЛЬНОЙ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ СФЕРЫ РЕКРЕАЦИИ И ТУРИЗМА

Резюме

Рассмотрены подходы к определению социальной результативности рекреации и туризма. Выяснена сущность социальной результативности рекреации и туризма, определены особенности современного состояния развития рекреационно-туристической деятельности. Обобщены основные социальные эффекты влияния рекреации и туризма на личностное развитие, здоровье населения, развитие национальной экономики. Выделены позитивные и негативные эффекты, внутренние и внешние эффекты рекреации и туризма.

Ключевые слова: рекреация и туризм, социальная результативность, социальные эффекты, социально-экономическая эффективность, внутренние и внешние эффекты.

Kalenyuk I. S.
Kotenko T. M.

Ptoukha Institute for Demography and Social Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine

APPROACHES TO THE DEFINITION OF SOCIAL EFFECTIVENESS IN THE RECREATIONAL SPHERE AND TOURISM

Summary

Approaches to definition of social effectiveness of recreation and tourism are considered in the work, the essence of social effectiveness of recreation and tourism is elucidated, features of current state of development of recreation and tourism activities are identified, basic social effects of recreation and tourism on personal development, on public health, on development of the national economy are generalized, positive and negative effects, both internal and external effects of recreation and tourism are allocated.

Keywords: recreation and tourism, social effectiveness, social effects, social and economic efficiency, internal and external effects.

УДК 001.89(477)

Литовченко І. В.
Єрмоленко О. О.

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Означено ряд проблем, що гальмують розвиток наукової діяльності, та запропоновано низку заходів, що допоможуть виправити ситуацію. Окреслено перспективи розвитку наукової діяльності в Україні при застосуванні намічених заходів. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є розробка дієвого механізму втілення розроблених заходів на різних рівнях управління, що забезпечить ефективність упроваджених заходів та прискорить розвиток багатьох галузей економіки країни.

Ключові слова: наукова діяльність, освіта, кадровий потенціал, інновації.

Постановка проблеми. Сьогодні наука в Україні опинилась у вкрай складному становищі. Відсутність достатнього фінансування на наукові дослідження призводить до призупинення багатьох робіт. Велика кількість розробок не втілюється у життя. Відродження економіки України та направлення її на інноваційний шлях розвитку, стимулювання розвитку науки і техніки, формування сприятливих умов взаємодії в інноваційній сфері набувають усе більшого значення. Отже, виявлення проблем, що гальмують розвиток науки, та пошук ефективних шляхів їх вирішення є сьогодні вкрай актуальним для розбудови економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Лише за підтримки інноваційного напрямку можливо покращити стан економіки та підвищити якість життя населення країни. Проблематикою створен-

ня, упровадження та захисту інновацій займалася велика кількість учених: В.Г. Кремень, А.В. Гриньов, С.М. Ілляшенко, Р.А. Фатхутдінов, С.А. Володін, О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк, Н.С. Краснокутська, О.Б. Бутнік-Сіверський, С.В. Ярошенко, В. Брижко, О.В. Ришкова, Д.М. Лойко, О.В. Придатко та багато інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість публікацій стосовно проблем створення, упровадження та захисту інновацій, існує ціла низка питань, які до сих пір не мають однозначного рішення. Наприклад, кадрове забезпечення науки, альтернативне фінансування бюджетних наукових досліджень тощо.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану наукової діяльності в Україні, виявленні проблем та означенні перспектив розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економіка України має певні проблеми з розробки, упровадження та особливо захисту інноваційних досягнень. У зв'язку з кризовими явищами неможливо повноцінно здійснити інноваційний стрибок, оскільки цьому є низка причин:

- нові технології виробляються за допомогою вже раніше освоєних. Це обмежує можливість створення і впровадження інновацій;

- запозичення дешевше і менш ризиковано, ніж створення принципово нового, тому в більшості фірм відсутній стимул для інновацій на відміну від імітацій;

- серйозною перешкодою є відтік талановитих учених за кордон. Впливають відмінності як у зарплаті, так і в можливостях досліджень;

- нерозвиненість інститутів підтримки нововведень і надто слабкий захист прав на інтелектуальну власність.

У виробничій сфері, де технології значно відстають від світових орієнтирів, відсутній попит на інновації, тому вони не проектується і не втілюються у життя. Виходячи з цього на українському ринку праці недостатній попит на висококваліфіковані кадри, що призводить до їхнього переміщення в країни з розвиненим наукоємним виробництвом. А через відсутність креативних новаторів підприємства не проявляють інноваційної активності, тому технологія виробництва залишається відсталою. Виходить замкнуте коло, результатом якого є інноваційна відсталість країни в цілому. Слід зазначити, що особливість української економіки полягає в наявності великого обсягу людського та інтелектуального капіталу, що дало би змогу в деяких галузях застосовувати всі інновації, а не імітувати зарубіжні розробки.

У 2014 р. інноваційною діяльністю у промисловості займалися 1 609 (16,1%) обстежених промислових підприємств. На інновації підприємства витратили 7,7 млрд. грн., у тому числі на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 5,1 млрд. грн. (66,5% загального обсягу інноваційних витрат), на внутрішні та зовнішні науково-дослідні розробки – 1,7 млрд. грн. (22,8%), на придбання інших зовнішніх знань (придбання нових технологій) – 47,2 млн. грн. (0,6%), інші витрати становили 0,8 млрд. грн. (10,1%). Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств – 6540,3 млн. грн. Обсяг коштів державного і місцевих бюджетів становив 349,8 млн. грн., вітчизняних та іноземних інвесторів – 146,9 млн. грн., кредитів – 561,1 млн. грн. [1].

Що стосується регіонів, то найбільша кількість інноваційно активних підприємств у 2014 р. здійснювала свою діяльність у Харківській, Київській (разом із м. Київ), Львівській, Запорізькій та Дніпропетровській областях. А у відсотковому відношенні до загальної кількості промислових підприємств в області найбільша питома вага інноваційно активних підприємств відмічена у Херсонській (24,2%), Харківській (22,4%), Запорізькій (22,9%) та Івано-Франківській (22,8%) областях.

У 2014 р. в Україні займалися створенням і використанням передових технологій та об'єктів права інтелектуальної власності 1 757 підприємств, з яких 2/3 – промислові підприємства. Найбільша частина підприємств, що були задіяні в упровадженні новітніх технологій, це підприємства переробної промисловості. Але це та галузь, де найбільш активно здійснюється саме використання таких технологій, а не їхнє створення.

А створенням новітніх технологій займалося лише 106 підприємств, більшість з яких також належать до промислової галузі. Територіально 28,3% зосереджено у м. Київ, 16,0% – у Харківській, по 7,5% – у Дніпропетровській та Івано-Франківській, 5,7% – у Донецькій областях. За видами економічної діяльності 40% становлять промислові підприємства, кожне третє займалося професійною, науковою та технічною діяльністю, кожне шосте – це установа освіти.

На 106 вищезначених підприємствах було створено 309 одиниць новітніх технологій. З них більше 90% – це нові для України технології. На створення передових технологій у цілому або на їхні елементи було видано 769 охоронних документів (на винахід, корисну модель, промисловий зразок). Наприклад, найбільшу кількість охоронних документів на винаходи отримали підприємства Івано-Франківської області (19,8% загальної кількості винаходів), м. Київ (17,3%), Харківської (16,0%) і Дніпропетровської (10,5%) областей, на корисні моделі – Івано-Франківської (25,8%), Харківської (18,4%), Полтавської (14,6%) області та м. Київ (11,0%) [1].

Одна із причин низької активності створення новітніх технологій – слабка охорона створених об'єктів. Необхідність охорони прав інтелектуальної власності зумовлена: забезпеченням інтересів творців шляхом надання їм обмежених у часі прав контролю над використанням власних творів; стимулюванням інтелектуальної діяльності, заохоченням творчої активності та впровадженням її результатів в інтересах соціально-економічного прогресу суспільства; активізацією інвестиційної та інноваційної діяльності, упровадженням досягнень НТП та нововведень у всі сфери суспільного життя; створенням цивілізованого ринкового середовища та захистом від недобросовісної конкуренції; захистом економічної безпеки держав за умов глобалізації світового господарського розвитку, створенням сприятливих умов для трансферу нових технологій; поширенням інформації, уникненням утрат унаслідок дублювання зусиль, спрямованих на пошук шляхів вирішення нагальних науково-технологічних і соціально-економічних проблем, а також захистом інтересів суспільства щодо вільного доступу до світової інтелектуальної скарбниці.

На жаль, на цей час дуже гостро стоять проблеми забезпечення надійного, ефективного захисту й охорони прав інтелектуальної власності, здійснення економіко-правової активізації розвитку сфери інформаційних технологій, у тому числі пошук та створення узгодженої цілісної системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності, ефективних механізмів захисту від піратських посягань.

Найголовнішими напрямками розв'язання зазначених питань є такі.

1. Подальша зміна чинного вітчизняного законодавства в галузі інтелектуальної власності із застосуванням передового світового досвіду, його врівноваження з міжнародними стандартами та нормами.

2. Покращання національної системи захисту та охорони прав інтелектуальної власності із застосуванням міжнародно визнаних принципів і норм утілення ефективного механізму реалізації зазначених норм та перешкоджання несанкціонованому користуванню об'єктами інтелектуальної власності.

3. Створення певних передумов для існування гармонійного цивілізованого ринку об'єктів права інтелектуальної власності, запровадження ефек-

тивного механізму оцінки та продажу інтелектуальної власності й сучасних форм її повного використання (передачі під заставу, франчайзингу, лізингових і рейтингових договорів, опціонних угод), нормативного забезпечення оцінки вартості наявних нематеріальних активів.

4. Активізація створення та швидкого впровадження до господарського обороту новостворених об'єктів права інтелектуальної власності, активна комерціалізація захищених охоронними документами науково-технічних досягнень; пряма державна підтримка винахідництва, різних форм новаторства та плідної творчої інтелектуальної праці.

5. Безперервне інформаційне забезпечення діяльності в галузі інтелектуальної власності, активний розвиток патентно-інформаційної бази, комплектування та поповнення фондів національної патентної документації в областях, швидке та широке підключення до глобальної інформаційної Інтернет-мережі WIPONet відповідно до довгострокової програми Всесвітньої організації інтелектуальної власності, створення національної системи перепідготовки та підготовки кваліфікованих фахівців у галузі інтелектуальної власності.

6. Стимулювання процесів створення недержавних організацій та установ із питань охорони прав інтелектуальної власності, допомога громадським ініціативам правовласників, які зацікавлені в захисті та охороні своїх прав, формування у населення високої правової культури, чемної поваги до прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Що стосується стану науки взагалі, то фундаментальні наукові дослідження з часом стають усе складнішими і дорожчими, тому дедалі важливішою стає кооперація, об'єднання фінансових та інтелектуальних ресурсів, що дає змогу реалізовувати масштабні проекти.

Відомо, що технологічний прорив можливий лише на міцному науковому фундаменті. Для цього необхідно відновити культ знань, підняти престиж науки, ширше залучати до неї здібну молодь (студентів та аспірантів, молодих учених), достойно підтримувати ті пріоритетні напрями і розробки, які поки що існують у вітчизняній науці.

Нагальною проблемою є визначення шляхів, темпів і способів розвитку науки, якого можна досягти лише тоді, коли існує соціальне замовлення на наукові розробки, там, де є зв'язки між наукою, виробництвом та освітою, а влада стимулює налагодження таких зв'язків [2].

Із метою інтеграції вітчизняної науки у світову фундаментальну науку має бути передбачено збільшення обсягів бюджетного фінансування для виконання наукових проектів у межах міжнародного науково-технічного співробітництва, звільнення від оподаткування операцій із виконання наукових досліджень і розробок, що здійснюються за рахунок коштів, одержаних у вигляді грантів від міжнародних наукових організацій. З іншого боку, науковий бюджет в Україні – це бюджет виживання; потрібні інші джерела (приватні, бізнесові, різні фонди) для надання грантової підтримки, а також прозорість фінансових потоків.

Ще одна проблема науки, яка також має неабияке значення – це її кадровий потенціал. Він дуже тісно пов'язаний із демографічною ситуацією в Україні в цілому. А вона характеризується такими тенденціями:

– наразі не відбувається значного посилення якісного складу наукової й освітньої галузей економіки. Як відзначають провідні фахівці, значний науковий потенціал вузівського персоналу,

на жаль, не здійснює вплив на ефективність та підвищення ступеню наукомісткості виробництва реального сектора економіки [3, с. 16];

– виникли певні проблеми з інвестуванням та фінансуванням освіти та науки, що мають негативні наслідки. Так, урізання фінансування призвело до погіршення стану матеріально-технічної бази багатьох навчальних закладів та їхньої хиткої соціальної інфраструктури, зменшення престижу наукової і педагогічної праці, значного відтоку талановитої молоді до більш прибуткових сфер та за межі нашої держави, відбувається старіння науково-педагогічних і викладацьких кадрів [4, с. 1];

– відсутність більш тісного взаємного зв'язку між діяльністю наукових та освітніх закладів, відсутність забезпеченості єднання між наукою та освітою. Виникла така ситуація, що більшість освітніх закладів готують науковців, котрі не здійснюють високу віддачу для освіти у вигляді нових знань [3, с. 16].

Отже, наша освіта має бути ефективнішою тільки при умові її інтеграції та взаємозв'язку з наукою, оскільки розвиток сучасного суспільства неможливо аналізувати, відриваючись від розвитку науки як могутньої сили прогресу. В.Г. Кремень зазначає, що сучасну освіту може врятувати лише синергетичний підхід, який при поєднанні освітніх та наукових методів та технологій дасть багато кращий результат для розвитку суспільства, аніж коли вони використовувалися б окремо [5]. Але, як зазначають науковці [3, с. 16], на місцях часто відсутнє будь-яке бажання здійснювати впровадження освітніх технологій та методик із рівня сучасної науки. Певною причиною цього стану є те, що лише теоретично і лише в тісних наукових колах України признається факт необхідності єднання процесів отримання необхідних знань, упровадження новачків та технологічного прогресу.

Науковці в галузі підготовки кадрів для закладів освіти рекомендують скорегувати стратегії навчальних закладів, які мають закласти підґрунтя для «вирощування» власних науково-педагогічних працівників, що передбачає наступність у професійно-педагогічній підготовці від студентської лави до післядипломного навчання [5]. Науковець О.М. Джемжула у світлі зазначеного пропонує залучати студентів до практичної викладацької діяльності (наприклад, читання мінілекцій), мета якої – формування професіоналізму, індивідуального стилю викладання [6].

Тож, незважаючи на протилежність існуючих тенденцій та різноманітність їхніх проявів в якісному кадровому забезпеченні сучасної науки та вищої освіти, є усі передумови вважати, що їхні причини знаходяться у площині мотивації. Сьогодні інструмент самомотивації має занадто слабкий вплив на кадрову складову науки. Згідно з концепцією В. Балдамуса, працівники оцінюють свою працю, прикладені трудові зусилля й доходи робітників у суміжних і аналогічних галузях за такими показниками, як рівень рентабельності праці та уявлення про прийнятий рівень життя [7]. А згідно з менталітетом, працівники хочуть прикладати мінімальні зусилля до отримання максимального прибутку, не замислюючись при цьому про якість зусиль чи покращання своїх освітніх навичок.

Таким чином, ситуація щодо науки в Україні є вкрай негативною та вимагає застосування негайних заходів щодо її стабілізації та покращання. Тож необхідно здійснити розробку та впроваджен-

ня комплексних заходів, що допоможуть виправити ситуацію. До них пропонується включити такі: організувати більш широке впровадження в наукову та освітню діяльність певних сучасних інноваційних технологій; зосередити основну увагу на підготовці та підтримці кадрів, які здатні до реалізації та опанування сучасних якісних інноваційних технологій; перевірка механізмів контролю високої якості та ефективності проведення наукової та освітньої діяльності; значне посилення взаємозв'язку та взаємодії зі сферою науки й освіти як взаємопов'язаними видами діяльності; звернути увагу та сприяти вжиттю заходів відносно посилення рівня престижності та соціальної захищеності наукових та освітніх спеціальностей, привабливості професії науковця та вчителя; задіяти певні механізми мотивації продуктивнішої праці представників наукової та освітньої галузей із зосередженням уваги на впровадженні отриманих результатів у суміжних сферах; формування та підготовка високоефективного кадрового резерву науки та освіти, та забезпечення соціально-економічного супроводу введених до його складу осіб, а тим більше з урахуванням тих результатів, отримання яких зазначені особи мають забезпечити.

Щодо вирішення проблем розвитку науки на рівні університетів, то необхідно діяти у декількох напрямках:

- по-перше, зобов'язати професорсько-викладацький склад університету разом із викладацькою здійснювати й науково-дослідну діяльність. Зокрема, проблематика досліджень має носити прикладний характер та стосуватися реального сектору економіки регіону в питаннях виведення його з кризового стану та подальшого розвитку;

- по-друге, упроваджувати результати науково-дослідної діяльності у виробництво та у освітню діяльність студентів та аспірантів, докторантів;

- по-третє, активізувати роботу із залучення до наукової роботи студентів із перших курсів та поступово, обираючи найталановитіших, залучати їх до написання грантових заявок та участі у фундаментальних розробках; на випускних курсах та в аспірантурі поглиблено вивчати методологію наукового дослідження з подальшим застосуванням вивченого матеріалу у наукових роботах;

- по-четверте, готувати майбутніх науковців починаючи зі шкільних років за рахунок утво-

рення масштабного наукового комплексу НАН України – університет – школа (ліцей, гімназія). Такий підхід дасть змогу забезпечити відтворення наукового потенціалу швидкими темпами, прискорить перетворення школярів у науковців, адаптує їх до нових методик навчання та дослідження та дасть нові нестандартні шляхи до вирішення сучасних проблем;

- по-п'яте, підрозділи університетів мають здійснювати активну грантову діяльність, що дасть змогу отримувати додаткове фінансування окрім державного фінансування та фінансування за рахунок спецфондів;

- по-шосте, забезпечити умови зі створення на базі ВНЗ наукових центрів із генерації методичних підходів до дослідження сучасних проблем та проводити заходи з обміну досвідом у галузі зближення науки й освіти.

Висновки. Таким чином, ураховуючи всі проблеми та недоліки, котрі є в освіті та науці України, їхнє вирішення має прийняти комплексний характер, адже вирішити проблеми розвитку науки в Україні локально неможливо. Для цього слід задіяти комплексні заходи, які будуть спрямовані на різні напрямки: на загальнонаціональний рівень – законодавча та програмна підтримка наукової діяльності, на регіональний рівень, а саме «вузівський», коли комплексні заходи підтримки науки торкнуться кожної наукової чи освітньої установи. Тільки таке зближення освіти та науки може дати свої позитивні результати у вигляді підвищення якісного рівня професорсько-викладацького складу, активізація наукових розробок та втілення їх у виробництво з отриманням охоронних документів, підвищення якісного рівня підготовки фахівців та заохочення їх до наукової діяльності, залучення коштів підприємств до розробки нагальних питань їхнього розвитку та модернізації – така діяльність сприятиме стрімкішому розвитку навіть певних галузей економіки та ін. Указані перспективи розвитку науки в Україні призведуть до пробудження більшості провідних галузей економіки, що тісно пов'язані з інноваціями. Отже, розвиток наукової діяльності в Україні є першочерговим завданням, адже саме цим важелем можна зрушити розвиток усієї економічної системи країни у позитивному напрямку.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Кухар В.П. Надбання, проблеми та перспективи грантової підтримки науки: за матеріалами доповіді на спільному засіданні Президії НАН України, Колегії Держагентства з питань науки, інновацій та інформатизації України та Ради ДФФД 30 травня 2012 р. / В.П. Кухар, Б.Р. Кияк, В.І. Онопрієнко // Вісник Національної академії наук України. – 2012. – № 8. – С. 6–12.
3. Федулова Л. Кадрове забезпечення сфери науки і технологій – стратегічне завдання економічної політики України в посткризовий період / Л. Федулова // Економіст. – 2010. – № 2. – С. 16–20.
4. Пшенична Л.В. Державне сприяння адаптації системи вищої освіти в Україні до вимог Болонського процесу: автореф. дис. ... канд. наук з держ. управління: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / Л.В. Пшенична. – Х., 2009. – 20 с.
5. Кремень В.Г. Синергетична модель розвитку освіти / В.Г. Кремень // Проблеми освіти: зб. наук. праць. – Вінниця-Київ, 2015. – Вип. 82. – С. 7–15.
6. Джеджула О.М. Технологія формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності майбутніх викладачів технічних дисциплін / О. М. Джеджула // Проблеми освіти: зб. наук. праць. – Вінниця-Київ, 2015. – Вип. 82. – С. 71–74.
7. The Sociology of Wilhelm Baldamus: Paradox and Inference / Dr Charles Turner, Dr Mark Erickson. – Ashgate Publishing Limited, 2012.

**Литовченко И. В.
Ермоленко О. А.**

Харьковский национальный экономический университет
имени Семена Кузнецца

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ

Резюме

Обозначен ряд проблем, тормозящих развитие научной деятельности, и предложен ряд мероприятий, которые помогут исправить ситуацию. Очерчены перспективы развития научной деятельности в Украине при применении намеченных мероприятий. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка действенного механизма внедрения разработанных мероприятий на различных уровнях управления, что обеспечит эффективность внедренных мероприятий и ускорит развитие многих отраслей экономики страны.

Ключевые слова: научная деятельность, образование, кадровый потенциал, инновации.

**Yermolenko O. O.
Lytovchenko I. V.**

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ANALYSIS IN MODERN STAGE AND PERSPECTIVES OF SCIENTIFIC ACTIVITY DEVELOPMENT IN UKRAINE

Summary

The purpose of this research is to analyze the current condition of scientific activity in Ukraine, identification problems and definition of possibilities of its development in the future. The study had identified a number of problems that impede the development of research activities and a range of measures to help improve the situation were proposed, that will help to correct the situation. Prospects for further research in this area are to develop an effective mechanism for the implementation of measures designed at different levels of management that will ensure the effectiveness of implemented measures and speed up the development of many sectors of the economy.

Keywords: scientific activity, education, human resources, innovation.

УДК 331.522

Помінчук С. Г.

Інститут підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Досліджено теоретичні засади професійної орієнтації учнівської молоді. Проаналізовано механізми здійснення професійної орієнтації на сучасному етапі в напрямку забезпечення перспективного ринку праці кваліфікованими кадрами. Досліджено структурну складову професійної орієнтації, зокрема її види. Виявлено причини виникнення дисбалансу попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці. Здійснено аналіз принципів керування учнівської молоді в процесі вибору професійної діяльності. Обґрунтовано необхідність оновлення інструментарію професійної орієнтації учнівської молоді з урахуванням вимог сучасного ринку праці.

Ключові слова: професійна орієнтація, теорії, методи, структурна складова професійної орієнтації, учнівська молодь, підготовка кваліфікованих кадрів, ринок праці.

Постановка проблеми. Питання про необхідність розбудови національної системи професійної орієнтації населення в Україні стає актуальним із перших років проголошення незалежності. До цього спонукали обставини, що склалися у сфері зайнятості на початку 90-х років. Перехід до ринкових відносин, зміна галузевої структури господарського комплексу, ліквідація збиткових виробництв та підприємств призвели до появи надлишкової робочої сили та формування національного ринку праці. Основними принципами політики на ринку праці в усьому світі є її орієнтація на досягнення стратегічної мети розвитку трудової сфери. Відповідно до Конвенції № 122

МОП, ця мета полягає у забезпеченні повної, продуктивної і вільно обраної зайнятості. Ураховуючи позитивний досвід країн світової спільноти щодо використання професійної орієнтації як ефективного засобу протистояння безробіттю та рекомендації Міжнародної організації праці, Міністерство праці України приймає рішення про створення державної системи професійної орієнтації як складової загального механізму впровадження активної політики зайнятості [1, с. 14].

Проведенню профорієнтаційної роботи і раціонального розподілу трудових ресурсів, теоретичному обґрунтуванню засобів здійснення професійної орієнтації присвячено великий пласт